

EN VEČER PER BARONI ZOISI

OD BRATKA KREFTA

Fragment iz ene komedije v treh aktih, »Krajski komedijanti« imenovane, katira se Linhartu inu njegove »Županove Micke« amtiče.

V tej jegri inu v teh nekaj nastopih, katire tukaj doli pokazati očemo, nastopijo ta narimenitniše peršone iz tistih starih časov, koker postavim baron Zois, Linhart, tehant Japel, kaplan inu pesnik Vodnik, londšaftni rano-celnik Makovic, grof Hohenwart, trije advokati: dr. Piller, dr. Mrak inu dr. Repič etc.

Nastopijo še tudi lepe gospe, med katirimi pak je ta narlepši talijanska pevkinja Suzana Maranesi, katira je še ena gospodična inu katiro vsi gospodi inu gospodičiči radi vidijo, desilih to njih ženam inu lublanskim gospodičnam nič kar po voli ni. Poleg te imenitne gospode še nastopita Matiček, prvi lakaj ali hišni služabnik per baroni Zoisi, inu Micka, prva hišna dekelca prov tam. V drugem inu tretjem akti nastopijo še nove peršone inu se zgodi veliko lepih inu čudnih reči de je kaj, katerih pak tukej ne bomo pokazali, kir očemo vašo firbčnost en mal zdražiti.

Prvi inu drugi akt se godi v saloni per baroni Zoisi. Ura je vže pozna. Skuz okno svejti mejsec. Ob kamini je videti Matička inu Micko, katira sta tam zadremala, kir gospoda barona inu njegove družbe tok dolgu ni iz teatra, koder je bila ena velika slavnost na čast generali Laudoni, ke je per Beogradi Turke premagal inu v beg pognal. Micka sedi v enem stoli za naslonit, Matiček pak poleg nje kar na tleh, katire so z enim bogatim tepihom pokrite. Tedej se zgodi, da začne Matiček v sanjah govoriti inu toku roke predse stegovati, koker de nekoga nekaj moleduva. Njegovo govorenje Micko zbrihta.

PERVI NASTOP.

Matiček inu Micka.

Matiček (v sanjah): Še eno krajsko, ponižnu inu lepu prosim! Še eno krajsko! Jest ne lubim obene druge! Samu krajsko! Tok naj dajo no, signorina! Naj ne bojo toku terdoserčni koker en Turk! Če očejo, tudi pred njih na kolena padem.

Micka (se našopiri koker en purman, kader kočijo pele): Tok toku! Jest ti bom vže dala! Doli z mojga stola! (ga močnu v rebra sune, de kar po tleh pade). Lepu! Zdej je še Matiček za tisto talijansko pevkinjo noreti začel! Koker de bi ne blo dovel, de je vsem gosposkim Lublancem glave zmešala, zdej je še ta prvi služabnik gospoda barona Zoisa za volo nje iz sebe eno trapo sturil.

Matiček (si mane oči): Kje sim? Kaj se je zgodilu? Zakaj upiješ! Tiše, sej te lohka baron slišijo.

Micka: Koku neki! Sej rajajo v komediji za volo generala Laudona, kateri je per Beogradi Turke ugnal.

Matiček (na strani): Sej tebe ne bi!

Micka: Narberž zupet na debelu repare vun dajejo.

Matiček: Kdur ima, lohka vun da!

- Micka: Jutri jim bo pak zupet žol. Cel dan bodo rajtali inu premišlovali, kam so se reparji zgubili pak še vedit ne bodo otli, de so jih za perjatle vun metali.
- Matiček: Tale je pak bosa! Za perjatle inu bukve jim še reparjev nikoli ni blo žol.
- Micka: Kmetam pak pustijo desetino, štibro inu primšino skuzi žovnirje tirjat.
- Matiček: Če pak drugači ne plačajo.
- Micka: Rajši bi naj šparali per Linharti, za katerga vsako bukvo inu neumnost zašafajo, katira mu noter pade.
- Matiček: Ga vže morejo radi imeti. Bol koker ti mene!
- Micka: Jest jih ne zastopim inu ne zastopim. Koku morejo toku lubiti eniga Linharta, katiri tisto tvojo signorino štima inu ji krajnske pesmice vkup spravlja, de se lohka v komediji lublanski gospodi perlizuje.
- Matiček: Če jest kaj vejm, morem reči, de ti nič ne vejš. Tisti, ki pevkinjo štima, ni Linhart, ampak en drugi.
- Micka: O, sej vejm, de jo vsi štimajo, vunder je Linhart ta nar prvi.
- Matiček: Ta ne bo držala!
- Micka (katiro začne firbec martrati): Al mogoče katiri od jezikavih dohtarjov?
- Matiček: Ovbe! Mrak je en silnugoltni vampež inu skoporitec! Toku je vuhern, de še ena figa iz njega vun ne pade. Zastojn bi vže zobal, zastojn, če bi mu kdo dal, ampak gosposka lubezen nekaj košta!
- Micka: Kaj pak Piller?
- Matiček: Ta bi bil, če bi ne bil toku silen inu štokljast koker kak gorenski kmetač!
- Micka: Nič jima ne boš naprej metal! Kar čedna sta inu pod palcem jih imata ničkolk!
- Matiček: Za ušesi pak še več!
- Micka: Ona bi si lohka še na nogah perste obliznila, če bi katerga dobila.
- Matiček: Dej no! Piller vunder Garzarollijevko štima, Mrak reparje, Repič pak vinu inu žganje. Mar mu je za ženske!
- Micka: Kdo pak vunder?
- Matiček: Kar ugani!
- Micka: Naš arcat Makovic vže ne! Otroke imajo inu ženo lubijo! Ga vže imam!
- Matiček: No?
- Micka: Suknar Desselbrunner! Peneze ima, en žlahtni gospod je, kateri rad veselu inu gosposku živi.
- Matiček: Al ta je oženen!
- Micka: To vikše gospode nič am ne gre!... Zdej bi pak res vže lohka doma bli! Je vže prek polnoči! Al bova še dolgu čakala?
- Matiček: Micka, al te zelu firbec martra?
- Micka: Ke me dražiš! Povej vunder!
- Matiček: Če ni dohtar ne arcat ne suknar, more biti le en žlahtnik!
- Micka: Ti rajtaš, de je grof Hohenwart?
- Matiček: Jest nič ne rečem.
- Micka: Dej no, al si vže čisto ob pamet! Taku visok gospod se še ne zmeni zajno. Taisti so res en žlahtni gospod, koker se reče, de jim ni enakiga v Lublani. Celu naš baron jih spoštujejo. Inu de bi se prov

- taisti... beži no beži. Ti jih nemaraš, zatu toku marnjaš! Gospod grof so na Dunaji inu v Parizi imeli perložnost vže kaj lepšiga vidit inu pokusit, koker je takale laška krikulja inu namiguša.
- Matiček** (se zelu vjezi): Žužnja! Žlabura! Ferfulja!
- Micka**: Al te je toku speklu?
- Matiček**: Kaj se pak ti zastopiš na komedijo inu na tu, kar se reče ena pevkinja! Sej niti ne vejš, de si na Krajnskem rojena, kaj šele, de bi pukštobe loviti inu zapisati znala! Še enkrat se postopi kaj takiga govoriti, jest ti rečem, de ti bo za vse cajte žol, kir si svoje žnoble odperla!
- Micka**: Tebi bo žol, tebi, ke si jih v sanjah z drugo nual.
- Matiček**: Kar molči! Tudi ti nisi toku nedolžna, koker se vun daješ. Al misliš, de ne vidim, koku grofa z očmi požiraš! Če se natenku vzame, taisti precej okoli tvojga serca berca.
- Micka**: Še ne; če češ pak lohka! More biti vže nekaj na njem, kir ga vse lublanske gospe toku štimajo.
- Matiček**: Ke bi one vedele, de jih on toku za nos vleče koker lisica psa na jagi! Njemu bol laško grozdje duši koker domače, le da ga ne more dobiti. Zatu pusti, de domače golobice okoli njega perhutajo, kir ta divje ne more vloviti.
- Micka**: Ej, lisica, katira ne bo obenkrat laškiga grozdja zobala, si ti, gnadlivi gospod Matiček!
- Matiček**: Koku pak ravnu jest?
- Micka**: Al misliš, da ena signorina sploh zamerka, če en služabnik zajno oči meče? Taista glavo pokonci derži!
- Matiček**: Ej, Micka, ne bo toku! V naših cajtih je ena šega vun prišla, de se še vikše inu bol žlahtne gospe inu gospodičice kej rade po ta zalih inu mladih služabnikih spogledavajo. Pravijo celu, de jim tudi ta silni inu zajetni kmetiški fanti dopadejo, kir njih gosposki možje inu gospodiči nič kaj per sebi niso. Al niso nekaj takiga zadnič pravili naš gnadlivi tehant z Ježce, gospod Japel, taisti, katiri so tudi naši Micki vže en par dobrih inu koristnih navukov dali? Al ne?
- Micka**: Če se bom taistih držala, ne boš ti nigdar več svojih žnablov na mojih pasel. De vejš! Kar v signorino drežnjaj! Jest te ne maram več. Obenega tistih ne maram, katiri lazijo za njo. O, jest vže dobro vejm, kakošne so komedijantke! Kolkrat so vže gospod baron zuper nje pertoženge imeli! Obenega moškiga ne pustijo v miri!
- Matiček**: Sej take so dans skorej vse ženske!
- Micka**: Jest vže ne!
- Matiček**: De bi te zlodi enkrat za to besedo zgrabil! Ne bodi vunder taka!
- Micka**: Nocoj je konec med nama! Meni se ni treba za tabo metati. Jest lohka grem.
- Matiček**: K hudiču za krščenico!
- Micka**: Ondokej se boš ti kmalu udinjil.
- Matiček**: Sej ne bom tebe vzal!
- Micka**: Me tudi ne bo treba. Naš arcat Makovic me vže dolgu vabijo, de se naj za všegarco pri njih učim. Krajnska dežela jih na ducate nuca, so rekli, inu de se dobru plača! Toku bom tudi strila! Požvižgala se bom na vse Matičke in bom rajši...
- Matiček** (ji z besedo vmes stopi): ...Matičkom na svet priti pomagala. (Od zvunej se sliši barona Zoisa inu Linhartata perhajati. Baron Zois

kliče: »Hej, Matiček, Micka! Kje pak tičita? Luči, hitro, luči!« Tedej se Matiček inu Micka razbežita, jima posvetita inu potler gospod baron Zois inu Linhart nastopita. Zdej bomo več nastopov mimo pustili inu prestopimo kar k poglavitnem.)

SEDMI NASTOP.

Per baroni so vže zbrani: ranocelnik Makovic, tehant Japel, dr. Mrak, dr. Piller, Linhartovka, Garzarollijevka, Lucija Bartollini, žena direktora talijanske opere, katira se še zmiram za primadono ima, desilih ima že preveč križev na herbti; ona je tudi to nerodnost sturila, de je prišal semkaj grof Hohenwart, katiri bi ne smel priti za volo mlade inu zale primadone Suzane Maranesi, katiro očeta Zois inu Linhart njemu spelati. Za tega volo nastane ena velika zmešnava, kader Matiček noter pride inu pove, de je prišla.

Matiček (katiri naglo noter pride): Gnadlivi gospod baron, signorina so prišli!

Zois: Šentano, kdu te je pak klical? (se mu vidi, de je zmešan) Jest zelu prosim, če bi gospoda v ta velki salon stopila. Tam je vže vse perpravlenu.

Dr. Mrak: To bi tudi jest djal!

Japel: Bi ne blo slabu en požirek po gerlu doli spustiti! Kaj pravjo, gospod grof?

Grof: Ne vejm, al sim prov slišal al ne, vunder se mi zdi, de sim enu besedo o signorini vjel? Kdu je to?

Zois: Vam bom per mizi povedal, če očete, prosim... (očejo iti vstran, tedaj pak vstopi direktor Bartollini s Suzano Maranesi. Ona je res ena lepa ženska, de se kar mora dopasti. Je Taljanka, vunder že precej po krajnsko besedo suče, kir jo Linhart na prošno barona Zoisa krajnšine uči. Kader je ona stopila noter inu jih pozdravila, se cela družba k nji oberne, sosebn grof, katiri skorej ne more verjeti, de je to res ona, zakej rekla mu je na plesi, de more damu.)

Suzana: En dober večer, signore e signori!

Zois: Al to je iznenadenje, signorina! (ji roko kušne).

Grof (zase): Ta ženska je ena golfica!

Zois: Bog vas sprimi v krajnski hiši! Naj dovolijo, de jih moji družbi znane napravim. Tule je gospod — (oče tehanta Japela pred njo postaviti, tedej pak naglu grof Hohenwart, katiriga Suzana prej ni vidila, pred njo stopi).

Grof: Mene signorina vže pozna! Bonsoir, madame! Jest sim sicer precej začuden, desilih se vam klajnam in sim rad, de Vam morem nocoj še enkrat roko kušniti (to sturi).

Suzana: O, vejm, ona un cavalier à la mode! Za tega volo boste odpustila, kir sim gospodi baroni inu njegovu družini besedo dala, de jim bom nocoj še eno krajnsko zapela! Gospod baron, jest bi njih perjatle rada po bliže poznala!

Zois: Zelu se čaščenega čutim, predražestna signorina! Kir, koker pravi gospod grof, njega vže poznate, začnem per enem drugem dobrem svojem perjatli. To je prečastiti gospod tehant z Ježce, gospod Japel, spisovatelj različnih bukev, perstavlalec sv. pisma inu en hud janzenist —

Japel: Ne bo taku groznu!

Zois: Katiri pak ni pozabil, de ima v persih tudi enu srce. Za tega volo zastopi naše veselje inu grehe, katirim skozi perste gleda. Če se mu očete perkupiti, berite njegovu sv. pismu!

Japel: Gratiar maximas ago, domine! Bog vas žegnaj, carissima signorina! Jest sim imel vže sreču slišati vas po krajnsku zapeti inu od takrat nisem mogel na vaše lepu petje pozabiti!

Suzana: O, che bello! Jest bi želela krajnski deželi, da bi imela en ducat takih tehantov, ki bi koker vi teater lubili!

Japel: Jest drugači bol tragedijo cenim koker komedijo, vunder če nam enu lepu bitje s petjem veselje pernaša inu tu celu v krajnšini, potler morem tudi ta veselo muzo lubiti!

Dr. Mrak (Pilleru): Al še ne bo nehal?

Japel: Jest vam zahvalim za vaše krajnske besede, katire vže toku lepu inu cartanu govorite!

Suzana: Tu je ena velika zasluženje di signor baron Zoisi inu di signor Linhart.

Linhartovka: Kje pak hodi moj mož?

Zois: Gospod Linhart namreč! Signora Linhart!

Suzana: Zelu rada vas poznam! Vaš mož pride kmali! Šel malu damu!

Zois: Tukej je gospa Garzarolijevka, naša heroina, katira jegra per žlahtnem gospodi grofi, kader kakošno jegro v nemškim jeziki na oder postavi.

Suzana: Jest vejm, de dame komedijantke ne lubijo, če s teatra doli med družbo stopijo, kir se boje za sramožlivost inu svoje može, vunder mislim, de jim ni treba strahu imeti.

Linhartovka: Ne vejm. Naši gospodje so vsi v vas zalubleni!

Garzarolijevka: Nikar jim toliku ne pojte, bodo čisto po vaših vižah plesali.

Piller: Ne bo toku hudu!

Suzana: Jest nisim znala, de ima krajnska dežela take kavalire! S taka kultura, šarm inu finesa! Jest bi ota tudi per damah to poznati! (Moški se zase veselu namrdnejo.)

Grof: Tukejle je gospod od Desselbrunnerja, naš suknar, katiri je za Laudonovo akademijo en nov firenk ofral! Taku zelu lubi teater, de tudi per meni jegra!

Desselbrunner: Jest bi dal celu moje premožejne, ke bi toku peti inu jegrati znal koker vi. Bogina Taliya ni mogla gorši služabnice na Krajnsko poslati, koker ste vi. Jest se vam klajnam, signorina! (ji roko kušne.)

Japel: Lejte, lejte, kaj zna naš suknar!

Suzana: O, grazie mille! Un poeta v trgovska sukna!

Desselbrunner: Merci beaucoup, mademoiselle!

Suzana: O, tudi vi po francoski! Lubiana skoro mali Paris!

Japel: Nismo ne toku zadej, signorina, desilih Evropi precej za herbtam ležimo.

Zois: Prosim naj vže sedejo, gnadliva gospodična!

Suzana: Tout de suite, monsieur! Signor direttore, al ni tam taisti advokat, katiri je naša kompanija rubiti otel, ke ni plačala una bagatella za afiše? (Nekatiri se smejejo; dr. Mrak pak je v eni hudi zadregi.)

- Zois: Gospod dr. Mrak skerbi, de ni v Lublani neplačanih rajting.
- Mrak: Signorina, če bi vi prišli k meni inu eno samo besedo rekli, pak bi se nič ne zgodilo.
- Piller: Jest sim pak ta dobri advokat dr. Piller! (tudi roko kušne.)
- Suzana: To bomo šele vidili!
- Zois: Tudi on jegra per gospodi grofi-ta silne inu serčne lube, kir še ni oženen!
- Suzana: Jest sem mislila, de niste toku močna! Grazia za lepe rože, katire ste mi nocoj poslali. (Piller je precej rudeč ratal, ke je to povedala.)
- Garzarollievka: O, kaj čujem! (Zelu gerdu gleda na Pillera, kir se sicer nekaj štimata.)
- Zois: Toku, signorina, zdej pak vse poznate!
- Bartollini: O, še ne! Anche un dottore di medicina! (Pokaže na Makovica, ki je cel čas Zoisove bukve gledal inu se ni brigal za druge.)
- Zois: Ovbe, na vas bi skorej pozabili! Naš medicus, londšaftni ranocelnik inu posebni vučenik krajnskih babic, katiri za naše zdravle inu za srečno rojstvu vsiga krajnskiga zaroda skerbi — ponižen inu dober Krajnc, ki veliku dobriga za Krajnsku sturi inu se zanjo martra po noči no po dnevi!
- Makovic: Preveč hvale, gospod baron! Jest sim en čisto navaden človek, vunder če dovolijo, signorina, jim tudi jest rad roko kušnem! (to sturi.)
- Suzana: Zelu šarmantnu od vas, signor dottore. Jest vupam, de mi želite obenkrat vaše pomoči nucati!
- Makovic: Kader bo pak potrebna, se bom skušal nucnega skazati! Zmiram vaš ponižni služabnik! (Tedaj Linhart noter pride.)

(Konc perhodenkrat)

Pripis. »Krajnski komedijanti« so okvirna komedija za Linhartovo »Županovo Micko«, ki je vključena v tretje dejanje. Okoli nje je nanizana zgodba o pripravah in borbah za njeno uprizoritev, o Linhartu, Zoisu, itd., ter o vseh tistih igralcih, ki so nastopili pri prvi slovenski posvetni gledališki predstavi. Tretje dejanje se godi na dan krstne predstave v Stanovskem gledališču nekaj zadaj za kulisami nekaj na odru samem, na koncu pa preide v slavospev Linhartu in njegovim igralcem kakor gledališču sploh. Da ohranim stil »Županove Micke«, sem posnel tudi Linhartov jezik z vsemi njegovimi posebnostmi, napakami in nedoslednostmi, ki jih jezikoslovec in slovničar sicer grajata, toda za dramatika sta obe njegovi igri kljub vsem jezikovnim nedostatkom vendarle prvi slovenski dramski dialog, v katerem je toliko sveže dramatične sile in svojstvene melodije, da ne vzbujata v nas le ljubezni in spoštovanja, temveč tudi priznanje in občudovanje. »Krajnski komedijanti« so namenoma pisani v lahkotnem komedijskem stilu in tehniki, da bi tako vsestransko tvorili skladno celoto z »Županovo Micko«, ki je napisana po vzoru predrevolucijske francoske komedije in ki ima zato tudi svojo protifevdalno ost, kar se prav tako krije z Linhartovim nazorom kakor tudi z njegovo čudovito prerodno osebnostjo. Da bi bila tudi optična podoba z »Županovo Micko« enotna, bi moral biti zgornji fragment tiskan v bohoričici, kar pa je tukaj iz tehničnih razlogov opuščeno.

EN VEČER PER BARONI ZOISI OD BRATKA KREFTA

Ta drugi fragment iz »Krajnskih komedijantov«.

OSMI NASTOP.

Linhart inu ta poprejšni.

- Linhart (pride noter): Naj oprostijo, kir sim se nekoliko zamudil (se zelu začudi, kader grofa zagleda). O, gospod grof so tudi tukej!
- Grof: Enu velko začudenje za vas, koker se vidi.
- Linhartovka (moži): Tu ni blo lepu, de ste me na plesi samo pustili.
- Zois: Jest sim kriv, gnadliva!
- Mrak: Zdej bi pak lohka šli v ta velki salon. Zdej smo vsi!
- Suzana: Al vže zupet očete pit? General Laudon se bo v vašem vinu utopil, če ga boste toku slavila!
- Grof: Bravissimo, signorina!
- Linhart (Zoisu na tihem): Koku se je moglo to zgoditi?
- Zois: Al je ona ena ferbešna lisica al je pak kdu vmes!
- Suzana: O, koku lep klavir imajo gospod baron!
- Zois: Al res?
- Bartollini: Inu dober ton ima!
- Lucija: Jest vže pela per njem.
- Japel: Al bi nam signorina ne ota eno zapeti?
- Grof: Je vže pozno! Mora šparati svoj glas za teater.
- Lucija: To je res! Mlade pevkinje se morajo zelu ahtati. Vunder če očejo, lohka jest enu zapojem, jest nimam juter nič.
- Mrak (Pilleri): Bog na obari!
- Signora: Toku nevarnu pak spet ni!
- Desselbrunner: Al ne bi vunder eno kaplo serknili?
- Zois: Nar pervo enu malu serknemo, potler nam pak signorina zapoje.
(Nekatiri zelu za tu silijo.)
- Lucija: Jest bi le en turški kofetek pila.
- Japel: Jest ne smem nič. Je vže prek polnoči!
- Linhart: Zakej smo torej semkaj peršli?
- Grof: Nar bole bo, de gremo damu! Signorina, doli vas čaka moja kočija.
- Zois: O, gospod grof, toku se pak nismo zmenili!
- Japel: No, pak popijmo malu kave, signorina nam enu zapoje, potler pak gremu damu.
- Mrak: Jest ne vejm, kam se vam toku mudi!
- Linhartovka: Gospod baron more tudi v postelo!
- Makovic: Saj je dovel. Vže dva dni norimo, de skoraj cela Lublana po glavah hodi. (Zoisi) Oni se pak naj nikari z njihovim zdravlem ne jegrajo!
- Zois: Dones ne bodite moj arcat, dones bodite moj perjatel! Hej, Matiček!
- Mrak: Ženske kar naj kofetek pijejo, za nas, gospod baron, naj zašafajo pak kaj močniga! (Matiček pride).
- Zois: Se bo zgodilo! Matiček, vinu inu kafe! Micka naj poskoči!
- Matiček: Koker blisk bo šlo, gnadlivi gospod! (gré vun.)
- Zois: Gospod grof naj bo toku perjazen, de nam še malu družbo dela!

Grof: Jest sim vže zelu zmatran!
Piller: Naj no malu dol sedejo!
Desselbrunner: Jest jim tale fotel zelu rad pervošim. (Mu ponuja en lep fotel. Tu dela za tiga volo, kir dobru vej, de se grof doli sestí ne sme zavolo svojih ta novih židanih hlač, ke bi mu sicer počile.)
Grof (se brani): Kader sim v družbi dam, jest ne sedim.
Linhart: To se vidi kavalira!
Piller (zaupno Desselbrunneri): Jest ne vejm, zakej ga nazej deržimo!
Desselbrunner: De bi ga zlode! (Matiček inu Micka perneseta vinu inu kozarce.)
Zoís (katiri se je nekej s signorino menil): Toku, prosim, naj se poslužijo! Signorina, al boste en kozarec?
Suzana: Bom. Na vaše zdravle, signor baron!
Grof: Inu na moje?
Suzana: Sem necoj vže pila!
Japel: Jest bom pil le v mislih! Na zdravle vsem skupaj!
Linhart: Pijmo na zdravle gospoda barona inu gospodične Maranesi! Na zdravle! (Možki precej ubogajo, samu ženske se en malu kislú derže, kir se jim tu nič kaj ne dopade).
Zoís (ko terči s Suzano): Jest sim mislil, de bo necoj drugači, koker je!
Suzana: Jest tudi! Na zdravle! (Pijeta.)
Grof: Tudi jest bi rad terčil z vami, predražestna signorina!
Suzana: Na zdravle!
Grof: Zdajica! Vunder vas necoj več ne spustim! (Pije.)
Suzana (se smeje): Jest sim vun spila! Vsi morejo do konca! Kuraža vela!
Lucija: Če bi gospod grof tudi nam kaj sladkiga povedali, koker so vam, bi tudi mi korazo imeli!
Zoís: Tok do dna! (vsi spiyejo.)
Japel: Zdej pak petje!
Suzana: Precej, drugači se bo gospod baron nad mano hudil, gospod grof pak se vže zdej toku kislú derži koker... come se dice...
Linhart: Koker de bi bil pelin inu ne vina pil!
Grof: Meni se zdi, de so eni bobotači inu jezičniki med nami! (Se čuti, de ni nič kaj per voli.)
Suzana: Al so oni dones našpičeni! Prego, signor direttore! Zdej mi je toplo. Gospod baron, vaše vinu! Haha! Udarite na to žvergoliše, de bodo Laudon inu Turki slišali! Niente! Ta nova arija, katira še jim ni znana!
Japel: O, nekaj noviga!
Zoís: Prego, signorina!
Suzana (poje):

Fantji! En lep cvet je ta,	Vam bi jo rada predala!
kar kol lubezen da.	Ne bo velik koštala.
Iz mojga malga verta	Lubi fantji! Kupite
ena roža brez terna:	za en repar al dva!
pa še ni prov odperta,	Frišku naprej stopite,
en dober duh ima!	dober kup vam se da!

Japel (si briše solze inu naprej stopi): Do serca sim se genil vašimu petju, signorina! Naša luba krajnšina vednu bol zmaguje inu v naši deželi naprej stopa kakor preslavni Laudon v turško zemlo!

- Suzana: Velika zasluga di signor baron! On tradutore moja arija!
- Zois: Grazie mille, gentila signorina! (se spogleda z Linhartom, katiri je v resnici to arijo skupaj spravil, kir jo je Zois per njem zašafal.)
- Grof: Naš gospod baron vže zna dopasti! S krajnskimi arijami delate en furore v komediji! Kaj bi šele blo, ke bi v šprahi generala Laudona zapeli!
- Suzana: Scuste, meine liebe conte! La lingua tedesca e multo difficile!
- Bartollini: Si, si!
- Grof: Vejm. To je jezik ene žlahtne gospode, krajnšina-mon Dieu, ist aber die Sprache des gemeinen Volkes. (Vsi ta pravi Krajnci so zelu užaleni. Zatu hite grofu odgovoriti.)
- Japel: Vsi jeziki so od boga postavljeni, gospod grof!
- Linhart: Ke bi ne blo tiga gmajn folka, bi se žlahtniki ne mogli po francosko gvantati.
- Zois (hitru, de zabriše Linhartove hude besede): Jest lubim to špraho, kir je špraha moje lube matere! Naša velka skerb je inu oстане, de jo na noge spravimo inu toku imenitno sturimo, de bo tudi v bukvah vse lepote, kunšti inu vučenosti tiga svejta vun povedati mogla. Pole ne bo več beseda tiga gmajn folka, katiri nam služiti more, temuč beseda taistega velkega duha, katiri vse ludi tiga svejta v enu lepši življenje perpelati more. (Nekatiri glasnu perterjujejo, grof pak se namerduje.)
- Makovic: Al to ni le jezik naše krajnske dežele, hudimana, al on ima brate inu sestre gori na Rusovskem, koder moskovitarji vedrijo, polskem, pemskem, serbskem! Ojej, tiga je ničkolik!
- Japel: Če vsi skupaj stopimo, je to ena vojska, de cel svejt v svoj malin spravimo inu ga zmelemo, ke bi toku kervoserdni inu kervoločni bili, koker so ta drugi!
- Grof: Ojej, reverendissime, ste serčni koker en žolnir! Bomo Laudoni en list poslali, de je v Lublani en tehant, katiri bi moral eno sablo inu žolnirski klobuk nositi.
- Mrak: Al mislite, de na Krajnskem le ovce inu koze gor rasejo?
- Piller: O, saj se najde med nami tudi kakošen kozorog s špičastimi rogovi!
- Linhart: Če ni drugači, jogra, katiri slabo cila, na ojstre špice natakne inu čez skale doli verže!
- Grof: Glih to je znamenene eniga gmajn folka, katiri drugači naprej priti ne more koker skozi kozoroge! En žlahtnik pak se ne more doli med roglato inu divjo kerdelo ponižati, tudi se ne more z njimi perglihati, zakaj on nima rogov, temuč enu čast inu nobleso! (Se mu vže vidi, de se serdi, ke se toku vajn zaletavajo.)
- Linhart: Bog vže vej, katiri kozi rog kratil! (Grof je vže poskočil, vunder se še nazaj derži.)
- Linhartovka: Linhart! (je k njem stopila in mu nekaj govori.)
- Zois (katirimu tudi to besedovajne, katiro je vže skorej ena prepirenga, ni po voli): Jest mislim, de smo se začeli za jalovo kozo kregati!
- Grof: Saj nisim zastopil, kir sim en grof inu ne morem zastopiti perglih ene gmajn šprahe!
- Japel: Bi ne blu slabu, če bi se je zastopiti naučili!
- Zois: Al bog z vami, kaj vam je pak ratalu! Prosim en mal tolerance!
- Linhart: Le tu bi še djal. Mi se ne mislimo k gmajn folki doli spušati,

de bi tam ostali, temuč ga očmo gori k sebi spraviti, ga skozi navuke bol žlahtniga sturiti.

Zois: Naj odpustijo, gospod grof, kir vsi toku za krajnšino gorimo. Sej tudi vi perznate, de se taista iz ust naše prežlahtne primadone, katiro tudi vi v časti deržite inu spoštujete, lubka skazuje.

Grof: Jest bi ne bil ta pravi kavalir, ke bi nekaj lepiga za lepu ne deržal.

Japel: Lejte, gospod grof, sine ira et studio! Te lepe naše krajnske dežele žlahtni sin ste, pak se še zmiram krajnšini zuperpostavlate. Al to ni lepu! E, ke bi se v vsakim jeziki toku lepu pejlu koker se v krajnšini, ampak se ne. Kar signorino prašajte!

Suzana: Si, si, signor conte! In lingua carniolica se canta bello! (Zapoje.)

Fantji! En lep cvet je ta,
kakol lubezen da!

Ste slišali? Tedesko ik nik singen kan. Gospod grof meni ta arija preložil na tedesko, al jest ne morem pet!

Puršen! Al vas di libe pf-pflikt,
ist mit blumen gešminkt! (cela družba se smeje.)

Zois: Geschmückt, signorina, pflückt inu geschmückt!

Grof: Jest sim slabu preložil. Ist mit Dornen bedrückt!

Zois: Macht alt unf jung verrückt! (Smeh. Micka inu Matiček kafe perneseta.)

Suzana: Cosa?

Lucija: Kaj ste rekla?

Japel: Po krajnsko bi se leto kajpak še lepši reklo:

Karkol lubezen stri,
mladu no staru znori! (Krajnci so zupet veseli.)

Zois: Zastopite?

Suzana: Ojej, zastopim, zastopim! To mi včeraj povedala signor Linhart!

Linhartovka (ajfra): Tok toku! Ene lepe reči vas vuči moj mož!

Suzana: O, lepe, lepe! Vunder je on drugači zelu resen inu brihten! V njegova glava tolku vučenosti, de je ženske sploh zastopiti ne moremo. Il est adorable! (Linharti je narodnu za volo žene.)

Grof: O, kaj slišimo!

Linhart: Merci, mademoiselle, se très charmante! Vunder ni res!

Zois: Koku je rudeč ratal!

Linhartovka: Sej je lohka!

Grof: Kdurkoli se ne more hvaliti z eno toku lepo vučenico!

Suzana: Al je šlo težku od serca, gospod grof!

Zois: Tudi signorina bi ne mogla najti bolšiga vučenika! Razen gospoda tehanta, to se vej!

Suzana: O, tudi vi dober vučenik! Nekatire stvari bol vejste koker signor Linhart. On tak poetesco, vi pak...

Zois: Očete reči — poetissimo!

Suzana: Jest vam dolžna za dopadenje v Lubiana!

Lucija: Al ne bi otli tudi meni ena arija perložiti? Jest bi toku rada pela!

- Zois: Ke bi ne blo toku ferdamanu težku!
- Linhartovka: Perkupite se mojmi moži koker signorina! Per vas se ne bo za gospoda barona skrila koker per nji.
- Mrak (Pilleri): Al jo slišiš, koku ajfra!
- Zois: Zdaj ste naju pak izdali, gospa!
- Linhart (perkriva svojo nejevoljo): Sem vže mislil, de se le za plese inu gvante skerbite, zdej vidim, de tudi za moje delo. To je lepu!
- Grof: Al vam tudi s pesmimi na serce piha?
- Linhartovka: O, doma skorej nič ne govori.
- Suzana: Vi una sraka, signor, baron!
- Zois: Kaj bi mogli lepši zapeti koker eno pesem od gospoda Linharta, desilih se gospodi grofi zdi so gemein. Tudi moj perjatelj gospod tehant bi vam mogel na pomoč perskočiti, zakaj on ima en cel koš ta okroglih popevčic.
- Japel: Ovbe, tiga nikar ne govorite!
- Mrak: Prečastiti špara svojo modrico za preuzvišeniga nadškofa, katirimu nič posvejtno ni tuje.
- Garzarollijevka: Naš preuzvišeni je en žlahten gospod!
- Zois: Kaj bi tu! On je un grand seigneur inu glih to mu dela velku čast, desilih naš Linhart misli, de ni dobru z njim skupaj župe jesti.
- Japel: Vsi smo ludje!
- Grof: Tale pak ni janzenistična!
- Desselbrunner: Tudi frajgajstovska ne!
- Piller: Žlahtniška pak še menj!
- Suzana: Gospod grof ima zupet vroč jezik!
- Mrak: To je perložnost, de zupet pijemo in de si jezike pogasimo. Matiček, nalivaj. Zois: Pijmo na zdravle naše lube očine dežele, katiro iz celiga serca lubimo!
- Makovic: Al še ne bomo jejnali! Gospod baron, vaša podagra... (Zois z roko mahne.)
- Japel: Naj je bog nigdar ne zabi inu ne zapusti ne pred Turki ne pred kakošnimi drugimi zuperniki!
- Grof (katiri je v sredino stopil): Jest pijem to kupico na zdravle našiga cesara Jožefa (vsi gori vstanejo), katiri nam toku modru regira, de se nam ni treba obeniga bati. Pijem na zdravle Laudona in njega vojske inu per tem cil inu konci ne pozabim piti na zdravle naših lepih dam, skozi katire nam je koker skuzi to zlato kaplo življenje lepši pernašati mogoče. Na zdravle! (Vsi pijo. Dame so očarane.)
- Lucija: Oh, koku lepu, za kušnit lepu!
- Suzana: Jest ne vedila, de tudi vi toku lepu po krajnsku govoriti znate.
- Lucija: Prego, napišite ena arija meni!
- Grof: Če bi mi signorina ošla v krajnšini lekcije dajati, mogoči!
- Suzana: Kaj se vej! Lekcijo za lekcijo!
- Zois: Jest se bojim, de bi taiste lekcije bile brez gramatica carniolica! (Zupet smeh.)
- Grof: O, saj morem jest nekaj skupaj spraviti tudi brez vaše krajnske gramatike! Necoje smo se vže dosti kregali inu špetirali! Jest nič ne rečem. Res je, de se krajnšina v eni kratki ariji lepu čuje, al to je tudi vse, kar se z njo v komediji sturiti more. Mi vsi očemo našo deželo gori povišati inu našemi cesarstvu pokazati, de smo tudi na Krajnskem

veliki patrioti. Saj ste vidili nečoj v komediji, koku smo se postavili. Vunder to še ni vse. Al mi še moremo več sturiti! Za tiga volo očem jest eno novo jegro o krali Sobieskem gori postaviti, per katiri vošim, de bi vsa ta nar imenitniši Lublana poleg bila. Seveda bomo jegrali v Laudonovem jeziki, katiri je ta prvi jezik te dežele inu skuzi katiriga je samu mogoče eno celo jegro na teatri gori postaviti. (Vsi gledajo grofa, le baron mežika Linharti, katiri je en mal nemiren viditi. Tudi Japel nekej tuhta.)

Zois: Zelu lepu!

Linhartovka: Nas je vže zraven povabu.

Grof: Jest vabim tudi gospoda barona inu gospoda Linharta, de nam z njihovim znanjem na pomoč perskočita!

Linhart: Ne vejm, koku bi se glihali!

Japel: E, škoda, de ni v krajnšini! Jest sim pred leti »Artaxerxa« od Metastasiusa preložil...

Grof: Jest mislim, de se taista lepu bere, vunder v komediji govoriti se ne more. Se mi tudi zdi, de bi bilo smešnu v krajnšini eno tragedijo slišati, katira se med krali godi!

Zois: Pak poskusimo enu veselo jegro!

Makovic: Ej, to bi blo nekaj! Ampak kaj, ke per nas le vsak za svoje vleče!

Zois: Bomo pak vkup stopili!

Garzarollijevka: Jest sim koj zraven.

Zois: Jest vže dolgu gospoda Linharta k temu pergovarjam, al on samu oblubla...

Linhart: Nič ne oblubljam, jest vže imam! (pervleče iz aržeta ene papire ino eno bukviso.) To je ena luštna komedija, katiro sem enkrat na Dunaji vidil. Zdej sim jo v krajnšino pre naredil inu si terdno naprej vzal, de jo na teater postavim! Jest mislim, de se bomo z njo lohka v teatri poštnu postavili in de se bo vsem dopadla, zakaj je res hudu za smejat! (Vsi so začudeni. Kaj takiga nečoj niso perčakovali.)

Zois (njem se kar serce smeje): Al tu je nekaj! Al vejste, kaj tu pomeni? Jest sim zadovolen z vami, gospod Linhart! (mu roko da). Kdu bi si mislil? Pak bo le res: kar se vleče, ne odteče!

Japel: Je vže res, vunder je meni zelu žol, de ni tragedija!

Zois: V teh časih nucamo nekaj veseliga, luštniga!

Grof: Kakošni ludje pak nastopajo?

Linhart: Kmetiški inu žlahtniki!

Desselbrunner: To bo nekaj za Krajnce!

Linhart: Jest je nisim čistu preložil, jest sim jo tudi med naše ludi postavil inu jim naše imena obesil.

Zois: Kje se pak godi?

Linhart: Nekje per Lublani!

Garzarollijevka: Dejte, hitru povejte, o čem pak gre (Vsi se zanimajo inu persluhnejo.)

Linhart: Zgodba je kratka, vunder zelu špasna! En žlahtni gospod Tulpenheim zapeluje enu kmetiško dekelco, Micko imenovano. On jo oče le dobiti inu potle samu pustiti, kir se kani z eno žlahtno vdovo Sternfeldovko oženiti. Taista pak izvej za njegove gerdobije inu začne skupaj z očetam od dekelce inu njenim kmetiškim fantam toku zvito-

repiti, de ga na konci skuzi eno toku špasno vižo okoli pernesejo, de s svojim perjatlam Monkofam inu šribaram Glažkam v enem hudem, vunder zasluženim špoti oditi more.

Zois: To je pak res ena luštna jegra!

Mrak: Jest koj perstopim. Al bi bil, postavim, za župana?

Zois: Bravo!

Linhart: Lohka!

Piller: Inu jest za Anžeta, če je kaj tič!

Linhart: Inu še kakošen!

Garzarollijevka: Al bi jest tudi mogla jegrati?

Linhart: Jest mislim, de bi vi bili za Šternfeldovko, moja žena pak, katira bi toku rada jegrala, de se je vže gospodi grofi ponudila, bi pak bila za Micko. Je ena hudu podvučna peršona, kir žlahtnike štima inu jim na pervo besedo verje.

Grof: Zdej vže vejm, zakej se gospod Linhart zajno toku poteguje. Meni se zdi, de je po Parizi zavojnalo! Jest ne vejm, če bo kaj iz tiga! Meni se ne dopade!

Makovic: Al nisim rekel? Spotikvanje se je vže začelu!

Japel: Tudi meni se cela reč ne dopade. To ni ta prava jegra, kader gre samu za ene gmajn lubezenske norčije inu zuperništvu zuper žlahtnike. Al bi ne blo lepši nekaj visokumiselniga, žlahtnu podvučniga, klasičniga, na mejstu ene take sumlive glume? To je pak moj »Artexerxes« vže čistu nekaj drugiga! Samu en mal muštra, de boste lohka pergliali!

Tronska beseda od krajla Artakserksa.

O folk, tebi se jest ofram!

Sim oča tvoj ne krajl! Ti obtu pak

deca mi bod' ne podložnik! Obari mi

moj tron, jest pak tvojo kerv

no glorijo inu vse, kar z miram, z daram

al z vojskó si si perdobil, ti peršparam!

Sterdi se naj skoz serca naša

zvestoba moja no lubezn vaša!

Uzda krajlevšine

moje cartana bo! Vunder zakon z ajfram

bom spelaval vun. Za slehernim de bregam

vsak žihr bo, andohtlivo jest persegam.

(Nekatiri mu živu perterjujejo, on pak se zadovolnu inu samudopadnu na en stol doli sede.)

Grof: Bravo, illustrissime! Vže tu je nekaj drugiga!

Zois: Jest vam gratuliram. Al zakaj nam vže tiga niste prej povedali?

Japel: Jest sim en ponižen človek inu ne obešam vsiga koj na velki zvon!

Zois: Al jo imate vže končanu?

Japel: Oh, ne! Sej to je tistu!

Zois: Škoda! Men je zelu žol!

Japel: Jest sim lohka hitru per konc! Samu kaplana Vodnika, sej ga poznate, taisti katiri tudi pejsmi vkup zлага, bi en mal na pomoč vzal, de bi bol hitru šlo!

Linhart: Al on je v Ribenci!

- Japel: Sej pride dostkrat k men! Al ste vi vže čistu končali?
- Linhart: Čistu!
- Japel: Škoda! E, gospod Linhart, ke bi vsaj vaša komedija v verzih vkup zložena bila!
- Linhart: Kdu bo novu vinu v stare mehove vlival!
- Zois: Tu imate zupet prov.
- Grof: Jest mislim, de se ena komedija v teh slabih časih sploh ne spodobi! Boli bo, če vsi skupaj »Krala Sobieskiga« jegramo.
- Japel: Al pak na »Artaxexa« počakejmo!
- Zois: Jest morem perznat, de mi je jegra od gospoda Linharta zelu po voli. Enu malu veselja inu špasa nam tudi ne bo škodovalu. Jest mislim, de bi bilu narlepši, če bi gospod grof, katerega smo necoj zupet perložnost imeli v teatri občudovati, tudi eno peršono v tej krajnski jegri gori vzel. Lejte, v nemškim jeziki smo vže nekaj jeger vidili v krajnšini pak še obene.
- Linhartovka: To bi blo nekaj!
- Suzana: Če me ima gospod grof kaj v časti, bo to sturil.
- Japel (sam v sebi govori): Oh, zakej ni tragedija v verzih! To bi blo toku lepu!
- Grof: Sej ni take peršone v tej jegri, de bi jo jest jegrati mogel.
- Linhart: Koku, de ne! Jest sim vas vže prejle prositi otel, de bi vi Tulpenheima nase vzeli? (Vsi napetu gledaju) To je en fejest gospod z lepimi, nobel manirami, govori koker bi rožce sadil...
- Grof: Jest de bi Tulpenhajma, taistiga zapelivca inu hodljavca?
- Linhart: Oben drug bi žlahtnika ne mogel lepši perkazati koker vi...
- Grof (se reztogoti): Obenkrat! To je ena nova vaša nesramnost! Bolši bi blo za vas, de bi rajši tisto peticijo gori postavili, koker de cajt vun mečete z enimi takimi jegrami, katire žlahtnikam čast kradejo. A to je ena taka ferbešnost inu malomiselnost, de je ne morem več prenašati. Al vejste, de sim jest cenzor za jegre inu de se ekselencja prezident tiga derži, kar jest svetujem? Mislim, de sim vam zdej dovel rekall! (Doli sede. Vsi so tihi, obeden ne vej, kaj naj sturi, kir je en tak špetir ratal).
- Zois: Jest mislim, gospod grof, de ste našiga gospoda Linharta folš zastopili.
- Linhart: Jest mislim... (Linhartovka inu Zois mu ne pustita do besede.)
- Zois: Menim, de to ni bila vaša zadna beseda! (Grof sedi čistu per gmah inu obeniga ne pogleda.)
- Desselbrunner: Naj nikar ne zamerijo! Jest se sam meldam, de očem Tulpenheima jegrati, samu naj se gospod grof toku ne jezi! Jest ga bom jegral!
- Zois: Nu, vidite, gospod grof! Jutri, ko boste zupet prišli mojih kamnov pregledovat inu gori pisat, ne boste več toku mislili.
- Grof (gori vstane): Jest se vam zahvalim... (tedaj zamerka, de so mu prejle, ko je serdit doli sedel, ta nove hlače iz Pariza počile. Naglu zupet na stol doli sede, koker de mu je slabu ratalu) Pokličite Matička! (Skoraj vsi perskočijo inu se okoli njega zberejo).
- Japel: Bog pomagej, kaj se je zgodilo?
- Zois: Al vam je slabu?

G r o f : Matiček naj pernese moj plajš!

S u z a n a : Al imate slabu serce?

G r o f : Ne, ne... te ferdamane hlače! (Cela družba se komej od smeha nazaj derži, vunder nekatirim uide.)

Z o i s : Toku ste nas prestrašili!

J a p e l : Dokler ni hujšiga, še mene ni treba poleg.

S u z a n a : Zdej vam vsaj ne bo treba v kočiji stat! (Matiček pernese plajš inu ga grofi ogerne. Dame inu nekatiri so stran stopili.)

G r o f (skuzi zobe inu za se): Ta zlodjeva jegra! Inu glih pred damami! Ich werde ihm schon zeigen! (Cela družba se po malem damu spravlati začne.)

IZ KAJKAVSKE ZBIRKE „OGNJI I ROŽE“

IVAN GORAN — KOVAČIĆ

MARTINOVA BRADA

Stari oča Martin

Bil je veseljak —

Do sto let je živel,

Vavek zdrav i jak.

Z bradó se je gizdal

Beló ko oblak.

Baš o stotem letu

Oči je zaprl,

Na postelj se prožil,

Z bradó se prostrl

— Ko z belém pokrovom —

I tiho je vmrl.

Potlje sake noči

Dok misec svetí,

Na grobu je svétlo

Pod kem Martin spi —

Velido da brada

To mu se belí...

ČRNI OBLAKI

Črni oblaki: prnjávi siromaki,

So gladni žita, žejni vinské loze.

Črni oblaki: bogáti siromaki —

Kè siromaško bogastvo so: soze.

Črni oblaki! — kunó ji seljaki,

Pa projdó spat za breg kade ni vroče.

Črni oblaki! — prosijo seljaki;

I pride jen po jen i š njimi joče.